

N:o 39.

Ank. till Riksd. Kansli d. 1 Mars 1867, kl. 6 e. m.

*Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion (N:o 80) om
ändring i gällande lag angående giftomannarätt.*

Sedan den ifrån uråldriga tider med vår lagstiftning införlifvade grund-
sats, att mö, af hvad ålder som helst, borde vara omyndig, blifvit häfven, i det
att, först genom Kongl. Förordningen den 15 Juni 1858 vilkorligen och seder-
mera genom Kongl. Förordningen den 16 November 1863 ovilkorligt tillerkänts
qvinna rättighet att vid 25 års ålder vara myndig, har frågan huruvida mö,
äfvén i myndig ålder, skall till ingående af äktenskap begära giftomans sam-
tycke, gjorts anhängig med den styrka, som anspråket på följdriktighet bär med
sig. Föreställningen om det sammanhang, som eger rum emellan rättigheten
att förfoga öfver sin egendom och friheten att bestämma öfver sin person, för
hvilket funnits ett enkelt uttryck i bestämmelsen: „råde sig och gods sitt sjelf“,
har, också af lagstiftningen underhållits, alltifrån det skrifven lag i landet bör-
jade vara till. Så finner man, att enligt de äldsta landskapslagar mö är omynd-
dig och står under giftomannavälde, medan enka eger både „sjelf råda gifte sitt“
och sälja sin jord, hvilket sednare utmärker verklig sjelfmyndighet. I 1734 års
lag gå likaledes parallelt giftomannaväldet och omyndigheten. Begge grundas
på enahanda förutsättning, det förra med icke större eller mindre grad af gil-
tighet än den sednare, nemligen om den oerfarenhet, som vidhäftar qvinnan såsom
en följd af hennes uppfostran inom den trångare husliga kretsen. Det låter sig
också väl försvara, att ett så viktigt aftal, som det om äktenskap, hvilket med-
för de betydelsefullaste civila rättigheter och förpligtelser, göres, icke mindre än
hvarje annat kontrakt, beroende deraf, att det ingås emellan personer, som begge
äro efter gällande regler behöriga att med förbindande kraft sluta aftal, d. v.

Bih. till Riksd. Prot. 1867. 7 Saml. 6 Häft.

s. sjelfmyndiga, och att således, när den ena kontrahenten det icke är, vederbörande målsmans samtycke bör utverkas. Men har man öfvergifvit nämnda förutsättning så till vida, att man antagit en viss ålder, då qvinnan anses hafva hunnit den mognad, som gör henne skicklig att, likasom den myndige mannen, sjelf förestå sin egendom; och har man tillerkänt henne rättighet att vid denna ålder i öfrigt fritt förfoga öfver sin person och sina tillhörigheter, välja sig egen bostad, med laga verkan skänka bort eller på annat sätt afhända sig sin förmögenhet — med ett ord handla sjelfständigt — så lärer man icke kunna med framgång försvara bibehållandet af det tvång, giftomannainseendet innebär.

Lag-Utskottet har funnit sig böra uttala dessa åsigtter, då Utskottet nu, till följd af remiss från Andra Kammaren, har att meddela yttrande öfver en af Herr *A. Rydberg* väckt motion, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att qvinna, som uppnått myndig ålder, må vara sin egen giftoman, samt lagens stadgande i Giftermåls-balken om giftomannarätt följaktligen icke ega tillämpning i afseende å myndig blifven qvinna.

Redan vid 1862—1863 årens riksmöte blef, sedan Rikets Ständer för sin del beslutat, att ogift qvinna, som fyllt tjugofem år, skulle vara myndig att sig och sin egendom sjelf råda och förestå, af Rikets Ständer antaget ett lagförslag, enligt hvilket giftomannarätten skulle sålunda inskränkas, att densamma bibehölls för föräldrar äfven beträffande till myndig ålder kommen ogift dotter, men att, om fader eller moder ej vore till, ogift qvinna efter fyllda 25 år ej skulle stå under någon giftoman, och att för ogift fader- eller moderlös qvinna emellan 15 och 25 år skulle af Rätten förordnas giftoman; i sammanhang hvarmed beslöts den lagförklaring, dels att Giftermåls-balkens 1 Kap. 3 och 4 §§, hvilka bestämma den ordning, i hvilken skyldemän inträda i giftomannarättens utöfning, och huru i händelse af tvist om giftomannarätt domaren skall derom förordna, samt 6 Kap. 3 § angående rättighet för annan giftoman än föräldrar att göra den mö arflös, som gift sig mot hans vilja, och angående särskild påföljd af böter för henne i det fall, att hon ej är hans arfvinge, komme att upphöra och ur lagen utgå, dels ock att icke någon ändring skulle ske i hvad lagen stadgade uti samma Balks 2 Kap. 10 § och 3 Kap. 10 §, angående, den förra huruvida man eger rättighet att till äkta taga mö, som man lägrat, och den sednare skyldighet att äkta en qvinna, som man häfdat under äktenskapslöfte, ej heller i 6 Kap. 1 och 2 §§, angående rättighet för föräldrar att göra dotter arflös, derest hon gift sig emot deras vilja.

Emot detta förslag, öfver hvilket Kongl. Maj:t infortrade Högsta Domstolens yttrande, framställdes anmärkningar af den vigt, att Kongl. Maj:t fann sig icke kunna samma förslag godkänna. Sålunda ifrågasattes till en början, huruvida det kunde vara följdriktigt, att ogift qvinna, som fyllt 25 år, ej vidare skulle stå under giftoman, derest hennes föräldrar vore döda, men deremot, om

någondera af föräldrarne lefde, fortfarande vara underkastad målsmanskap i berörda hänseende. Vidare anfördes: att upphäfvandet af 3 § i 1 Kap. Giftermåls-balken samt införandet i 2 § af det stadgande, att för ogift fader- och moderlös qvinna ifrån 15 till 25 år giftoman skulle förordnas af Rätten, hvarigenom således icke någon af de i 3 § nu omförmälde skyldemän vidare skulle vara till giftoman sjelfskrifven, syntes, utan att i allmänhet bereda qvinnan någon fördel, ofta komma att medföra olägenheter genom omgång och kostnader för giftomans förordnande, hvarförutan genom berörda stadgande skulle brytas det sammanhang, som för närvarande egde rum emellan lagstiftningen om giftomannarätten och de i 20 Kap. Ärfda-balken uppställda reglor för öfvertagande af förmyndarevärd;

att förslaget, enligt hvilket 4 § i 1 Kap. Giftermåls-balken jemväl skulle upphävas, lemnade olöst den fråga, huru förfaras borde, då föräldrarne eller någon af dem väl lefde, men icke vore i tillstånd att giftomannarätten utöfva, i afseende hvarå likväl bestämda föreskrifter funnits vara af den vikt, att omförmäla 4 § genom Kongl. Förordningen den 21 December 1857 erhållit den förändrade lydelse, samma § nu eger;

att det i förslaget använda uttrycket „ogift qvinna“, enligt språkbruket i 1734 års lag, omfattade jemväl enka, och att, då Rikets Ständer tillkännagifvit syftet med förslaget vara inskränkning i giftomannarätten, berörda uttryck således vore oriktigt, så mycket mer som den föreslagna lagförändringen erhållit formen af förändringar i sjelfva lagtexten; samt

att, med afseende å den förändrade redaktion, sålunda blifvit för 1 Kap. 2 § Giftermåls-balken föreslagen, 3 Kap. 1 §, 7 Kap. 1 § och 8 Kap. 1 § samma Balk icke lämpligen bort bibehållas vid sin nuvarande lydelse. Och slutligen gjordes äfven påminnelser emot sjelfva uppställningen af Rikets Ständers förslag.

Utskottet har ansett sig icke böra underlåta att omförmäla dessa anmärkingar, emedan sannolikt ännu mången finnes, som kunde vara benägen att så till vida omfatta Rikets Ständers vid nyssnämnda riksdag godkända förslag, som detsamma åt föräldrar bibehöll giftomannarätt för mö, äfven sedan hon uppnått myndig ålder.

Af det ofvan anförda följer emellertid, att Utskottet afstyrker bibehållandet åt föräldrar af en sådan rättighet. Det är nemligen klart, att en qvinna icke kan antagas vara uti valet af make förståndigare, om föräldrarne äro döda, än om de lefde; man skulle snarare kunna säga, att i den förra händelsen lagstiftaren behöfde sörja för att en återhållande magt finnes, till afvärjande af oförståndiga äktenskapsförbindelser, emedan en sådan magt i sjelfva verket redan existerar i det förtroende, som naturligen eger rum emellan föräldrar och barn. Till dessa skäl kommer ock ett, som synes af ganska afgörande vikt. Giftoman, na-inseendet inbegriper tillika rättigheten att å qvinnans vägnar upprätta äkten-

skapsförord, hvilket utgör en omsorg af rent ekonomisk beskaffenhet och ändamål. Motsägelsen deri, att en till myndig ålder kommen qvinna skulle ega att fritt föfoga öfver sin egendom, men icke hafva magt att sjelf träffa aftal af nyssnämnda slag med sin blifvande man, är så skärande, att orimligheten deraf icke behöfver vidare utvecklas; och den blef också af dem, hvilka motsatte sig förslaget om rättighet för qvinna att vid viss ålder vara myndig, använd såsom argument emot samma förslags antagande.

Då Utskottet således tillstyrker motionärens förslag, att mö, som uppnått myndig ålder, ej vidare må stå under giftomannainseende, åligger det Utskottet att tillse, hvilka ändringar böra ega rum i nu gällande lagbestämmelser, som med ämnet hafva oskiljaktigt sammanhang.

Dervid möta först 2 Kap. 10 § och 3 Kap. 10 § Giftermåls-balken, som stadga, den förra: „Ej må den, som mö lägrat hafver, få henne till äkta; *utan fader och moder gifva der ja och samtycke till*“ o. s. v. samt den sednare: „Häfdar man qvinna under äktenskapslöfte; då skall han taga henne till äkta om hon det påstår *och hennes fader och moder dertill samtycka*“ o. s. v. Det synes Utskottet utom allt tviivel, att om i allmänhet skyldigheten att till äktenskap med mö, som uppnått 25 års ålder, utverka giftomans samtycke upphört, icke vidare kan få beträffande sådan mö tillämpas ett stadgande, som lönade åt föräldrar magt att hindra hennes äktenskap just i de begge fall, då hon framför allt borde gifta sig, helst som afsigten med nämnda stadganden icke varit annan än att åtminstone i det fall, att föräldrarne lefva, förekomma, det lagen mot giftermål utan deras samtycke gäckades derigenom, att man förledde mö till lägersmål.

Vidare synes konsekvensen likaledes fordra, att 6 Kap. 1 § samma Balk: „Gifter sig mö mot faders vilja, eller moders; hafve fader eller moder våld att göra henne arflös“, af ofvannämnda skäl icke tillämpas å den, som eger ingå äktenskap utan föräldrars samtycke, emedan hon i så fall är att jemföra med dotter, som blifvit enka, och om hvilken 2 § i nämnda Kap. förmår, att om hon, medan hon i sina föräldrars hus vistas och deras bröd äter, gifter sig mot deras vilja, och sådant sker „af förakt eller sidvördnad eller med den som ej hafver godt namn och rykte“, föräldrarne hafva våld att göra henne arflös; hvardan sist omförmälda stadgande torde böra omfatta jemväl mö, som uppnått 25 års ålder.

Slutligen innebär den föreslagna lagförändringen, att äktenskapsförord, hvarom 8 Kap. i meranämnda Balk handlar, må upprättas af den mö sjelf, som uppnått 25 års ålder. Andra lagrum åter, hvilka handla om giftomans deltagande i formerna för äktenskapsaftalet och dess fullbordan, t. ex. 3 Kap. 1 § och 7 Kap. 1 § Giftermåls-balken synas kunna förblifva orubbade, helst som

bestämmelserna angående samma former hittills kunnat i tillämpliga delar göras gällande äfven i fråga om enka, oaktadt hon icke i dessa §§ omförmäles.

I enlighet med hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet vördsamt tillstyrka,

att Riksdagen måtte för sin del besluta en författning, angående ändring af lagens stadganden i vissa delar rörande giftomannarätten samt föräldrars rätt att hindra dotters giftermål och att göra henne arflös, så lydande:

Med ändring af hvad i lag finnes stadgadt angående giftomans inseende öfver mö samt om faders och moders rätt att hindra dotters giftermål och att göra henne arflös, förordnas som följer:

1 §.

Mö, som fyllt 25 år, stände ej under giftoman.

2 §.

Hvad i 2 Kap. 10 § och 3 Kap. 10 § Giftermåls-balken är föreskrifvet angående faders och moders samtycke såsom vilkor för äktenskap gälle ej i afseende på mö, som fyllt 25 år.

3 §.

Stadgandet i 6 Kap. 1 § Giftermåls-balken om faders och moders rätt att göra mö arflös, ege ej tillämpning, der hon vid äktenskapets ingående uppnått 25 år, utom i de fall, som i 2 § af samma Kapitel omförmälas.

4 §.

Mö, som ej står under giftoman, ege sjelf göra sådant förord, som i 8 Kap. Giftermåls-balken sägs.

Denna lagförändring synes dock äfven påkalla ändring i de för Ridderska pet och Adeln gällande privilegier af den 16 Oktober 1723. Dessa stadga nemligen i 29 punkten: "att ingen son, som icke fyllt sina ett och tjugu år eller står under sina föräldrars vård, såsom ock icke heller någon dotter af adligt stånd skall efter denna dag drista sig till att inlåta sig i något äktenskapsförbund utan sina föräldrars ja och samtycke; och att, om fader eller moder äro döda, då tages dertill rätte giftomans samtycke." Med afseende på innehållet af 114 § Regeringsformen, har Utskottet fördenskull funnit sig böra hemställa,

att hvad 29 punkten i Ridderskapet och Adelns privilegier den 16 Oktober 1723 i strid med ofvan beslutade lagförändring angående giftomannarätt stadga, varder upphäfdt.

Härtill erfordras, enligt nämnda § i Regeringsformen, äfven Ridderskapet och Adeln samtycke. Men Utskottet har föreställt sig, att, derest Riksdagen gillar hvad af Utskottet nu blifvit föreslaget, och Kongl. Maj:t dertill lemnar sitt bifall, så skulle, om än icke innan nästa Riksdag Ridderskapet och Adeln lemnat sitt samtycke till den ifrågavarande förändringen, i hvad den Ridderskapet och Adeln rör, förordning i ämnet likväl kunna och böra utfärdas till efterrättelse för öfriga Svenska medborgare; och Utskottet hemställer alltså,

att underdånig framställning derom till Kongl. Maj:t måtte af Riksdagen göras.

Stockholm den 12 Februari 1867.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

N:o 40.

Ank. till Riksd. Kansli d. 1 Mars 1867, kl. 6 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af förbudet mot gemensamma andaktsöfningar utan prests ledning å tid, då allmän gudstjenst hålles.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 211) som blifvit till Lag-Utskottet öfverlemnad, har Herr C. Grafström anført, hurusom den, vid konventionelplakatets upphäfvande genom Kongl. Förordningen den 26 Oktober 1858, uti tillåtelsen att utan ledning af prest hålla gemensamma andaktsöfningar gjorda inskränkning, att sådana icke finge "ega rum å tid, då allmän gudstjent i församlingen förrättas", ledt dertill, att redlige medborgare, som icke vetat sig begå